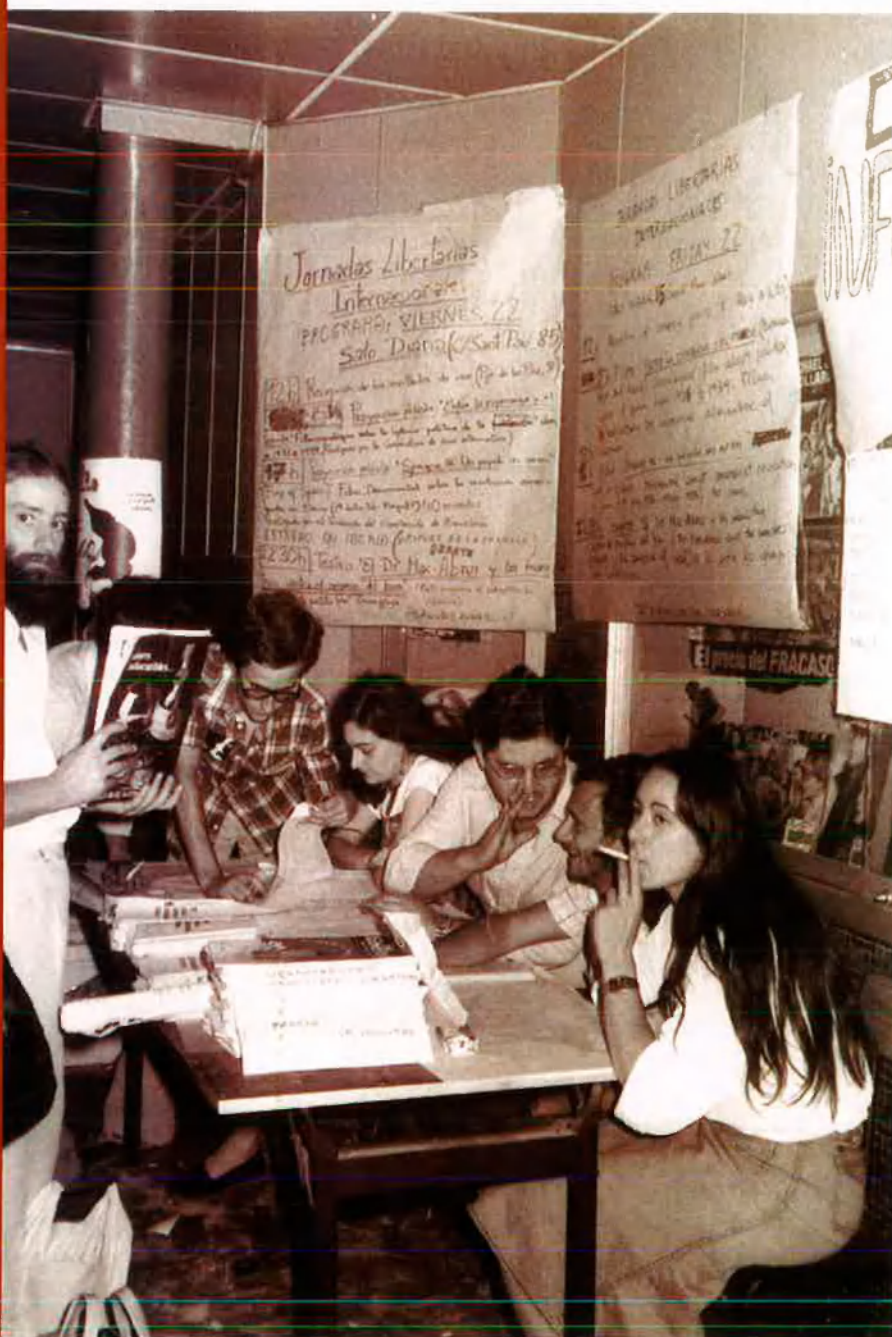

Arribar tard i malament

La CNT de Catalunya en temps de la transició,
des de la "primavera llibertària" a la crisi.

Tradicionalment, Catalunya havia estat un dels països on més arrelament i influència havien tingut les organitzacions sindicals d'inspiració llibertària. La Confederació Nacional del Treball va ser l'organisme sindical que tractà de conjugar la pràctica sindical amb la ideologia anarquista. Tot i que amb diversos alts i baixos, la CNT havia estat la força sindical més important a Catalunya des de la seva creació l'any 1910 fins a 1939, quan s'estableix el règim feixista del general Franco.

Malgrat això, la CNT no superà amb èxit la prova de foc dels quaranta anys de franquisme. Tot i el seu protagonisme en l'oposició a la dictadura durant els primers anys d'aquest règim, la repressió i la seva incapacitat per adaptar-se a les noves condicions polítiques portà a la seva pràctica desaparició a mitjans de la dècada dels 50. Durant uns quants anys encara es va fer sentir l'activitat dels maquis llibertaris, però en el dia a dia dels tallers i les fàbriques l'acció organitzada del sindicalisme anarquista va desaparèixer completament.

L'organització va mantenir amb vida la seva estructura a l'exili, però a més de la fractura que es va obrir entre les dues tendències principals, també es va produir un progressiu allunyament entre els seus militants i les noves realitats sociolaborals sorgides dels canvis socials i econòmics de l'interior. La CNT, per exemple, s'havia negat a participar en els sindicats verticals franquistes i això l'havia allunyat de l'oposició obrera dels darrers anys d'aquest règim.

A la mort del dictador, al novembre de 1975, tan sols hi havia un grapat de petits grups treballant de forma organitzada en les rengles del sindicalisme anarquista. Res no anunciava que la CNT estigués en condicions de recuperar la força que havia tingut abans de la Guerra Civil. De fet, la CNT va entrar amb un cert retard en l'escena sindical catalana de la transició. Hi havia moltes altres organitzacions sindicals presents durant els darrers anys del franquisme, principalment les CCOO, i altres de nova creació que havien sorgit anticipant-se a la seva reorganització.

La refundació de la CNT. Podem situar com a data de la refundació de la CNT el 29 de febrer de 1976, quan en una assemblea clandestina realitzada a l'església de Sant Medir, al barri de Sants de Barcelona, es reuniren unes 500 persones que decidiren posar en marxa el procés de reconstrucció del sindicat. Aleshores els grups i les persones que havien participat en aquesta reunió i altres que també hi estaven d'acord començaren a organitzar-ne les primeres estructures sindicals i locals. Pel que fa a l'activitat sindical dels qui participaren en aquesta reunió fundacional, hi havia gent de sectors molt diversos: sanitat, ensenyament, arts gràfiques, construcció, metall i altres. A més hi havia força gent de fora de Barcelona, tot i que eren majoria els procedents de la ciutat. Finalment, també va ser significativa la participació d'estudiants i de representants de grups llibertaris, en principi aliens al món laboral.

La CNT, com ja havia esdevingut en el passat, es reorganitzà a partir de l'impuls del nucli inicial de Barcelona i va anar estenent la seva influència en primer lloc pel territori català, com més endavant ho faria a altres zones de l'estat espanyol. De Catalunya sorgí l'impuls reorganitzador més potent i on el sindicat adquirí una rellevància més gran. Amb això es reproduí el desequilibri territorial tradicional existent entre la força sindical de la CNT de Catalunya i la d'altres llocs de l'estat; aproximadament la meitat dels seus afiliats en l'estat espanyol durant aquests anys eren catalans.

En aquell moment al si de la CNT de Catalunya s'hi trobà gent de procedències molt diverses i amb projectes personals i sindicals força diferents, la qual cosa acabaria generant tensions internes que a la fi resultarien insalvables. Les diferències es plantejaren d'una banda entre els vells militants i els joves anarquistes. Si ens fixem en els grups d'edat majoritaris entre els qui formaven part de l'organització, es constata l'existència de dos grups principals: el dels menors de trenta anys i el dels més grans de seixanta. Tot i alguns sectors llibertaris amb experiència

sindical anterior, en els anys 60, no existí una generació pont entre els uns i els altres, i això va obrir un abisme generacional important.

D'altra banda, també es plantejà una tensió important entre la gent de l'exili i la que es trobava a Catalunya. Els exiliats reclamaven el protagonisme en la reorganització amb la legitimitat que els hi donava haver estat els mantenedors de les estructures de l'organització durant tants anys. Per la seva banda, els qui estaven ací consideraven que aquestes estructures estaven buides de contingut i que calia reorganitzar l'anarcosindicalisme des de baix. En tot cas, l'exili tingué un pes més gran del que els hauria donat la força del nombre. El seu domini de les estructures orgàniques del sindicat i un cert respecte i admiració inicials que, malgrat la iconoclàstia dels moments, mantenien les noves generacions per aquells qui havien participat en la Guerra Civil i en la revolució espanyola foren elements importants del paper de l'exili en el control de l'organització.

Finalment, la CNT d'aquells anys va ser el punt de trobada de treballadors de sectors productius molt diversos, amb idees ben diferents sobre el significat de l'anarquisme i sobre la funció que havia de tenir el sindicat. Però, a més, també hi acudiren diverses menes de contraculturals, de pàries urbans i d'individus marginals que compartien la

A la plana anterior, Jornades Llibertàries a Barcelona, celebrades del 22 al 25 de setembre de 1977.

A sobre, una manifestació de la CNT a Barcelona, el 24 de juliol de 1977, de solidaritat amb els presos.

Pamflet electoral recent de la Confederació General de Treballadors - CGT.

intenció subversiva de l'organització però que estaven molt més a prop del sarau nocturn que de llevar-se de bon matí per anar a treballar a la fàbrica o a l'oficina. I, amb tot, aquestes descripcions dels elements que confluïren a la CNT a mitjan anys 70 no esgoten les diferències realment existents.

La CNT, en aquells anys, lluny d'actuar com una organització estrictament sindical es va convertir en l'element central d'un moviment social que tenia expressions no tan sols diverses, sinó fins i tot contradictòries. La CNT es caracteritzà per les dificultats d'aconseguir la convivència en una mateixa organització de les cultures clàssiques de la classe obrera amb els valors de les contracultures sorgides a partir del maig de 68.

En qualsevol cas, la reorganització durant l'any 1976 no es caracteritzà per la celeritat. Començà amb la creació de sindicats en diversos sectors productius i en diferents localitats, però també es va dedicar molt de temps a la discussió teòrica, així com a la lluita soterrada i oberta pel poder. El primer acte públic de masses no es va celebrar fins a octubre de 1976, amb un míting sindical a Mataró. Havien transcorregut nou mesos des de la constitució de l'organització. D'altra banda, les dificultats de sortir a la llum pública i aquest creixement tan limitat estaven més que condicionades per la situació política general.

El creixement de la CNT. En tot cas, i amb independència de tot l'anterior, durant l'any 1977 el creixement de l'organització va ser espectacular i semblava que la tendència era escurçar les distàncies que la separaven d'altres sindicats amb més afiliació. En general, sempre resulta una mica enganyós parlar de xifres en l'afiliació sindical perquè resulta difícil localitzar informació prou completa i fiable, i perquè la influència d'un sindicat es mesura també amb altres paràmetres. Però entre la primavera i l'estiu de l'any 1977 aproximadament es multiplicà per quatre l'afiliació, i encara de juny a desembre del mateix any aquesta experimentà, com a mínim, un creixement similar.

Una de les fites d'aquesta fase ascendent respecte la influència de l'organització fou el juliol de 1977, justament quan se celebrà el míting de Montjuïc, on hi participaren com a mínim unes 100.000 persones.

Els mesos anteriors i posteriors a les primeres eleccions del nou règim democràtic, de juny de 1977, foren els d'una eufòria sense precedents en el context social i polític. Això facilità la incorporació a la CNT d'un nombre tan important d'afiliats com l'esdevingut aleshores. Els principals elements distintius de la CNT, respecte de la resta d'organitzacions sindicals o polítiques d'esquerres, que també aleshores experimentaven uns forts creixements, eren l'assembleisme i l'acció directa per la resolució de conflictes.

L'assembleisme havia estat una pràctica sindical desenvolupada pels treballadors durant el franquisme davant la insuficiència dels canals de participació proposats pel règim. No obstant això, en aquell moment alguna de les altres organitzacions sindicals més importants ja no veien la necessitat de continuar amb aquestes pràctiques, entre altres factors per la conveniència d'anar desmobilitzant als treballadors. En canvi, a la CNT li convenia aquesta mena d'actuacions perquè pretenia el contrari i perquè, a més, l'assembleisme era un dels escassos elements de consens dins de la CNT entre els diferents sectors que hi vivien. L'exemple més important del suport d'una estratègia d'aquesta mena va ser el del conflicte de la fàbrica Roca de Gavà. En aquest conflicte, fou un comitè nomenat per l'assemblea dels 4.500 treballadors de l'entitat qui s'encarregà de negociar les reclamacions obreres, mantenint una vaga de més de quatre mesos, d'octubre de 1976 a febrer de 1977. Si bé que molt dignament, els treballadors de Roca acabaren perdent la vaga. Això ens mostra les dificultats de mantenir una opció sindical tan radical, si no és en un context d'agitació generalitzada arreu. En tot cas, la CNT en aquests anys fomentà i participà en tantes lluites d'aquesta mena com li fou possible. Això no tan sols generà un fort enfrontament amb la patronal sinó també amb

la resta d'organitzacions sindicals, especialment amb les que estaven destinades a convertir-se en els sindicats majoritaris.

A banda de l'assembleisme però també en relació amb aquest mètode, hi havia l'acció directa. Aquesta, tal i com s'entenia aleshores, no tenia tant a veure amb la imposició de la pròpia voluntat dels anarcosindicalistes per mitjants violents, sinó tan sols la resolució dels conflictes laborals sense cap tipus d'intervenció de l'estat. Això, que sobre el paper podia ser tan senzill, en la pràctica era molt difícil d'aplicar. Una mostra de les dificultats del sistema va ser, per exemple, la vaga de les benzineres. Després d'un conflicte que es perllongà de juliol a octubre de 1977, se signà amb la patronal un acord provincial força beneficiós per als treballadors. Però aquest acord quedaria en no res només un any després, quan CCOO i la UGT, autoproclamats representants de tots els treballadors de l'estat en aquest sector, signaren un conveni nacional que rebaixava les millores del provincial.

Aquest cas ens mostra les dificultats d'aconseguir fer efectius els principis de l'acció directa fins i tot en sectors i llocs on la CNT era majoritària. Allí on la CNT no ocupava aquestes posicions, la resta dels sindicats existents s'encarregaven de negociar les condicions laborals de tot el conjunt de treballadors del ram de referència.

De la "disbauxa" anarquista...

Però el 1977, a més de ser un any marcat per la duresa d'algun dels conflictes obrers plantejats a Catalunya, per l'aplicació d'expedients de crisi, d'empreses tancades i per l'inici del desmantellament industrial de determinats sectors, va ser també l'any de la sortida de mare llibertària. Les característiques de l'ambient llibertari d'aleshores mantenen encara fresques pel·lícules rodades en aquelles anys, com ara *L'orgia*, de Francesc de Bellmunt, o el documental *Ocana. Retrat intermitent*, de Ventura Pons. Al setembre de 1977, i una mica a contracor de bona part de l'organització cenetista, se celebraren les Jornades Llibertàries Internacionals de Barcelo-

na. Durant quatre dies, en les Jornades es conjugà la discussió teòrica a les tardes sobre els temes més candents de l'anarquisme del moment amb els *happening* festius amb música i exposicions a les nits. En un format de participació inèdit fins el moment es fomentava el trencament de la separació entre els de dalt i els de baix d'un escenari. La imatge pública d'aquell moment era la de l'Ocana, mig despullat, mig transvestit, cridant des d'un escenari, "*Yo no soy libertaria, yo soy libertataria!*". És el moment del suport de la CNT a causes perdudes com la de la COPEL, la Coordinadora de Presos en Lluita. Aquesta era l'organització dels presos comuns, que reclamaven per a ells l'aplicació de l'amnistia en les mateixes condicions que els presos polítics. L'argument de la seva reclamació era la seva consideració de víctimes socials del règim franquista.

... a la crisi final. Però la festa va durar molt poc. A l'octubre de 1977 els partits polítics sorgits de les eleccions de juny signaren els Pactes de la Moncloa, destinats a aconseguir la pau social per tal d'ajudar a la consolidació del nou regim democràtic. Aquests pactes es feren a esquenes dels sindicats i sense la seva participació directa. Després del paper que havia tingut el moviment sindical i obrer en l'erosió del franquisme i en l'evolució política durant els primers anys de la transició es considerà que, o bé els sindicats no estaven prou madurs per a participar-hi, o que les seves bases sindicals més radicalitzades pressionarien els dirigents en contra de tal acord.

La CNT va ser una de les poques organitzacions sindicals que s'oposà a aquests pactes. A Barcelona, al gener de 1978, després d'una important manifestació en contra dels dits pactes, es produí l'atemptat amb còctels molotov contra la sala de festes Scala. La CNT fou acusada d'estar al darrere de l'atemptat i malgrat que tot indicava que es tractava d'un muntatge de la policia, l'organització llibertària se'n ressentí.

La crisi havia començat un temps abans, però des d'aleshores l'afiliació va començar a caure en picat.

Els conflictes interns havien estat continus a la CNT des de 1976, però s'havien pogut suportar fàcilment mentre l'afiliació creixia. Però quan les coses començaren a pintar més magres no va ser el mateix. Fou aleshores quan es plantejà el debat per les eleccions sindicals, que havien de servir per conèixer la representativitat de cada sindicat. Això es feia amb l'elecció dels membres del comitè d'empresa en proporció al nombre treballadors que els haguessin votat, no amb el dels afiliats a cada sindicat, tot seguint un model semblant al del parlamentarisme polític. Mentre l'organització realitzà diverses campanyes de propaganda per l'abstenció i el boicot, una part dels seus militants es presentaven com a "no afiliats", i eren escollits com a membres dels comitès. La puresa ideològica de l'organització quedava salvaguardada a costa de les contradiccions plantejades a alguns dels seus militants que sí que participaven en el nou sistema.

Tot es va resoldre finalment en el cinquè congrés de la CNT, celebrat al desembre de 1979 a la Casa de Campo de Madrid, i que se saldà amb l'escissió d'una part important de la militància. Aleshores, tots dos grups reivindicaven la seva legitimitat per a mantenir el nom de CNT. El sector majoritari d'aleshores se'l denominà CNT-AIT, i els qui impugnaren el congrés foren els de la CNT renovada. Amb el temps, en el sector AIT continuaren les escissions i abandonaments de la militància, així com la ratificació sense fissures dels seus principis llibertaris, aspectes que l'han portat a la marginalitat en el món sindical.

L'altre sector, el renovat, anà recollint tots aquests abandonaments i alguns altres. I el 1989, quan el Tribunal Suprem els hi va privar de l'ús de les sigles històriques, adoptaren el nom de CGT.

Aquest sindicat participa, a hores d'ara, en les eleccions sindicals. Però malgrat no desaparèixer del tot, tampoc no ha acabat d'arrancar, i en termes generals no representa cap amenaça en el món sindical a l'hegemonia de les dues forces principals, la UGT i CCOO.

Jordi Ibarz